

Preek kerstavond – Unexpected Christmas

1. Intro ‘Waar gaat het met Kerst om?’

Al vroeg dit jaar verkeerde het winkelcentrum Stadshart Amstelveen in kerstsferen. Dé plek om te komen shoppen voor een ‘Unexpected Christmas’. Een onverwachte, verrassende Kerst. Daarvoor moet je in het Stadshart zijn. Ik neem aan dat het vooral om de inkopen gaat, daarom waren er ook extra koopavonden. En daarnaast een kerstlounge om tussen het winkelen door een rustmoment te pakken. Verder is er live sfeervolle kerstmuziek en kun je op de foto met de kerstbeer. Onverwacht? Ja. Maar de kerstige sfeer rondom kerst is natuurlijk niet nieuws...Elk jaar weer is het Kerst en het feest wordt groter en groter.

Elk jaar zijn er toch ook weer mensen die een poging doen om uit te leggen waarom ze Kerst dit jaar *anders* vieren. Niet weer hetzelfde als vorig jaar! Minder cadeaus of minder eten. Geen bezoek of juist bezoek brengen aan andere mensen. Ik heb er dit jaar al verschillende gelezen. Ik doe geen oproep om *voortaan* voor Kerst dan maar niet naar het Stadshart te gaan of om op een houtje te bijten. Het ‘Kerstfeest’ moet je vieren. Maar ik geloof niet dat ik voor een echt, overdonderend ‘Unexpected Christmas’ in ons winkelcentrum moet zijn.

Ik moest denken aan een hele oude tekenfilm. Sinds 1965 is hij jaarlijks te zien op TV: **A Charlie Brown Christmas**. Charlie Brown vindt ondanks de kerstkaarten en kerstversieringen Kerst nogal deprimerend. Op advies gaat hij een kerstoneelstuk regisseren. Dat gaat niet erg goed, want de spelers willen het verhaal moderniseren. Dan gaat Charlie een kerstboom voor het toneelstuk kopen. Uit alle glanzende, neppe bomen kiest hij een echte, maar troosteloos klein boompje dat niet veel meer is dan een tak. Teruggekomen bij het toneelstuk lachen ze hem allemaal uit om de ‘kerstboom’. Nu is Charlie helemaal ontmoedigd door de commerciële sfeer rondom Kerst en kan hij zich niet langer beheersen en schreeuwt: ‘*Wilt iemand mij alsjeblieft de echte betekenis van Kerst vertellen?*’ Dat is precies de vraag die ik mensen om me heen ook hoor stellen, waar mensen soms een blog aan wijden, en misschien heb jij de vraag ook wel op je netvlies: Waar draait het met Kerst om? Dat je je te midden van de drukke voorbereidingen afvraagt: is dit het nu? Ik geloof dat wij als mensen graag Kerst echt willen beleven en ervaren, dat we verrast willen worden. Goed dat je gekomen bent, want daar gaan we mee aan de slag vanavond..

Voordat we het antwoord horen, laten we stilstaan bij het **symbool van de kleine, troosteloze kerstboom van Charlie Brown**. De andere glanzende kunstbomen zijn nep, zonder leven. Dit fragiele, kleine boompje is echt. Kwetsbaar, maar echt. Dat is waar Kerst over in de kern over gaat: iets dat nederig is, iets kwetsbaars en kleins. Maar vol van leven en hoop! Grote potentie, grote verwachting! Het symbool wijst op de geboorte van Jezus Christus, een koningsbaby. Klein en nederig, maar ook de langverwachte Messias waar iedereen met smart op zat te wachten. Precies ook het antwoord dat Charlie Brown krijgt op zijn vraag: *het bijbelse, klassieke kerstverhaal over Jezus’ komst*.

2. Evangelielezing uit Bijbel in Gewone Taal (mix van Matteüs & Lukas)

Dit is het verhaal over de geboorte van Jezus Christus. Maria zou trouwen met Jozef, dat was afgesproken. Maar nog voordat ze getrouwd waren, werd Maria zwanger, door de heilige Geest. Jozef was een goed mens. Hij dacht: Ik kan niet met Maria trouwen, want ze is zwanger van een ander. Ik moet haar wegsturen. Maar dat zal ik in het geheim doen, anders zullen de mensen haar behandelen als een slechte vrouw.

Toen kreeg Jozef een droom. In die droom zag hij een engel van de Heer, die zei: 'Jozef, nakomeling van David, luister! Je kunt rustig met Maria trouwen. Want het kind dat zij verwacht, is van de heilige Geest. Maria zal een zoon krijgen. Je moet hem Jezus noemen. Hij zal zijn volk redden, hij zorgt ervoor dat al hun zonden vergeven worden.' Dat moest allemaal zo gebeuren, want in het boek van de profeet Jesaja staan deze woorden van God: «Een jonge vrouw die nog maagd is, zal zwanger worden. Ze zal een zoon krijgen, en hij zal Immanuel genoemd worden.» De naam Immanuel betekent: God is bij ons. Toen Jozef wakker werd, deed hij wat de engel van de Heer tegen hem gezegd had. Hij trouwde met Maria. Maar ze sliepen niet met elkaar voordat haar zoon geboren werd.

In die tijd werd er een bevel van keizer Augustus bekendgemaakt. Hij wilde alle inwoners van het Romeinse rijk laten tellen. Het was de eerste keer dat dit gebeurde. Het was in de tijd dat Quirinius de provincie Syrië bestuurde. Iedereen moest geteld worden in de plaats waar zijn familie vandaan kwam. Daarom gingen alle mensen op reis. Ook Jozef moest op reis. Hij ging van Nazaret in Galilea naar Betlehem in Judea. Want hij kwam uit de familie van David, en David kwam uit Betlehem. Jozef ging samen met Maria naar Betlehem. Toen Jozef en Maria in Betlehem waren, werd het kind geboren. Het was Maria's eerste kind, een jongen. Maria wikkelde hem in een doek, en legde hem in een voerbak voor de dieren. Want er was voor hen nergens plaats om te slapen.

Die nacht waren er herders in de buurt van Betlehem. Ze pasten buiten op hun schapen. Opeens stond er een engel tussen de herders, en het licht van God straalde om hen heen. De herders werden bang. Maar de engel zei: 'Jullie hoeven niet bang te zijn, want ik breng jullie goed nieuws. Het hele volk zal daar blij mee zijn. Vandaag is jullie redder geboren: Christus, de Heer. Hij is geboren in Betlehem, de stad van David. En zo kunnen jullie hem herkennen: het kind ligt in een voerbak en is in een doek gewikkeld.' En plotseling was er bij de engel een hele groep engelen. Ze eerden God en zeiden: 'Alle eer aan God in de hemel. En vrede op aarde voor de mensen van wie God houdt.' Daarna gingen de engelen terug naar de hemel. De herders zeiden tegen elkaar: 'Kom, we gaan naar Betlehem. Want God heeft ons verteld wat er gebeurd is. Laten we gaan kijken.' Ze gingen meteen naar Betlehem. Daar vonden ze Maria en Jozef, en in een voerbak lag het kind. Toen de herders het kind zagen, vertelden ze wat de engel over hem gezegd had. Iedereen die het hoorde, was verbaasd over het verhaal van de herders. Maria probeerde te begrijpen wat het betekende. Ze bleef nadenken over wat de herders gezegd hadden.

Jezus werd dus geboren in Betlehem, een stad in Judea. Herodes was op dat moment koning. Niet lang na de geboorte van Jezus kwamen er wijze mannen in Jeruzalem aan. Ze kwamen uit het oosten, uit een ver land. Ze vroegen aan de mensen in Jeruzalem: 'Waar is de koning van de Joden die kortgeleden geboren is? We hebben zijn ster gezien. Die kwam aan de hemel omhoog. En nu zijn we gekomen om de nieuwe koning te eren.' Toen koning Herodes dat hoorde, schrok hij vreselijk. Ook de andere mensen in Jeruzalem schrokken. Herodes liet alle priesters en wetsleraren bij elkaar komen. Hij vroeg aan hen: 'Waar zal de messias geboren worden?' Ze zeiden: 'In Betlehem in Judea, want dat wordt al verteld in de heilige boeken. Daar staat: «Luister, Betlehem in Judea, jij hoort bij de belangrijkste steden van het land. Want uit Betlehem komt de leider van Israël. Hij zal zorgen voor het volk van God, zoals een herder voor zijn schapen zorgt.»'

3. De onverwachte elementen

Stijn Fens, journalist en columnist van dagblad Trouw, schrijft in een column over Kerst: *'Ik voelde me uitverkoren als ik op Kerstavond met mijn familie naar de kerk te liep en wist dat ik dat schitterende verhaal weer ging horen.'* Ik weet dat voor veel mensen, ook al doen ze het hele jaar weinig met geloven en met kerk, Kerst geen Kerst is zonder dit verhaal. Je kunt nog zoveel shoppen vooraf, of nog zoveel lekker eten in huis halen, het **verhaal van Kerst** hoort er bij. Herkenbaar?

Dezelfde Stijn Fens is kritisch op hoe Kerst wordt gepresenteerd door de supermarkt met het blauwe logo. Hij vertelde: *'Het jaarlijkse testament is weer bezorgd: een glitterblad met op de voorkant een rode kerstpudding en binnenin 75 pagina's met tips voor een 'Kerst om nooit te vergeten' samen met het gezin, familie en vrienden.'* Ik denk dat mensen die kritisch zijn vanwege het commerciële karakter van kerst dit wel zullen herkennen, ik in elk geval wel. Maar zegt Stijn Fens ook dit: *'Je kunt het Albert Heijn misschien niet eens kwalijk nemen - geld verdienen is ook een jaren oud feest - maar waar ik wel moeite mee heb is dat ook sommige kerken er niet voor terugdeinzen het Kerstfeest te populariseren.'* Het **populariseren** gaat over een soort Hollywood versie van het Kerstverhaal. In de woorden van de columnist: *'Het mysterie is weg!'* Een slap aftreksel blijft over waarbij de vertrouwde elementen er elk jaar wel weer inzitten: de herdertjes, de engelen, de kamelen met de drie (?) wijzen, een knus en goed verlicht stalletje met heerlijk geel en schoon stro waarbij baby Jezus heerlijk in de kribbe ligt. En ouders Jozef en Maria krijgen mooie kraamcadeaus. Wij geven elkaar ook cadeaus en drinken een goed glas wijn op het mooie verhaal onder het genot van een luxe kerstdiner. Heerlijk verhaal, heerlijk feest toch zo? Ja, in deze populaire versie is het mysterie wel ver weg. Daarom vragen we onszelf ook af: is dit het? Draait het hier om?

Ik zou je een aantal dingen willen laten zien van dat klassieke kerstverhaal die eerlijk gezegd heel verrassend zijn, en misschien niet passen in de populaire – door Hollywood en Coca Cola geadopteerde – versie van het kerstverhaal. Maar we komen wel tot de kern!

* *Onverwachte ouders*

Het kerstverhaal kent onverwachte ouders. Ze waren eerlijk gezegd ook niet getrouwd, en dus werd er alom schande gesproken dat Maria al zwanger was. En dan het verhaal erachter: zwanger door de Heilige Geest? Ze begrepen het zelf al niet, laat staan de mensen om hen heen. **Jozef en Maria** waren ook maar eenvoudige mensen. Jozef stamde ergens ver af van koning David, maar het koninklijke was er wel af bij deze eenvoudige timmerman. En toch werden zij de ouders van Jezus, de langverwachte Messias. De figuur waarvan al eeuwen werd gezegd dat hij zou komen om redding te brengen. 'Kan er iets goeds komen uit Nazareth?' Het is een spreekwoord om aan te duiden, dat je van sommige mensen met een bepaalde achtergrond weinig goeds kan verwachten. Dat gold ook een beetje voor Jozef en Maria. Waarom zij? Ze accepteerden het wel in gehoorzaamheid. Hoor de woorden van Maria: *'Laat er mij met mij gebeuren wat u gezegd hebt.'* Zijn ze dan toch geschikt?

* *Onverwachte plaats*

Kerst is de gedachte dat God zijn zoon Jezus stuurde naar de aarde. Los van je gedachten

daarbij, daarover zo meer, dan verwacht je op z'n minst dat die zoon arriveert op een plek waar de groten der aarden samenkomen. Ja toch? En als het dan in Israel moet zijn, dan op z'n minst in Jeruzalem.. Maar nee: Micha, een profeet had eeuwen eerder voorspeld in de heilige boeken dat de Messias geboren zou worden in Bethlehem, uit het geslacht van David. Jozef stamde af van David, Bethlehem was de stad van David. Dus daar moesten Jozef en Maria halsoverkop naar toe. Precies daar werd Jezus geboren. Onverwacht toeval of zie je hier de hand van boven in?

Ook de **precieze plek** waar Maria bevalt in Bethlehem is onverwacht.. Weet je? Eén van de grote vijanden van het kerstverhaal is sentiment. De verhalen rondom geboorte van Jezus zijn verleiding voor sentiment, romantische beelden die het mooier maken dan het was. Het Bijbelse klassiek verhaal is realistisch: er was nergens anders een betere plek. Als jonge ouder snap ik de stress en de zorgen. Alsof je een baby moet verschonen in een openbare ruimte waar nergens een geschikte plek is. Dan maar in de voerbak: geen pretje, geen lekker zacht bedje. We zien vaak beelden voorons van een heerlijk verwarmde stal met verse stro, maar er minstens net zoveel aanleiding om te denken aan een donkere, koude en vochtige grot.

De realiteit van de geboorte van Jezus is ons zo vreemd dat we het graag wat '**oppimpen**'. Het is heel moeilijk om een schilderij, tekening of andersoortige uitbeelding van het geboorteverhaal te vinden dat het vieze, de grimmige, de wanhopige en de onverbiddelijke kant van de situatie laat zien. En toch komt de Zoon van God, de Messias, de Redder juist zo ter wereld. Prachtige kleren, witte doeken, schone gezichten en heiligenringen horen er niet bij. Straks in een lied: Maria wist je dat een kus voor de baby een kus is in het gezicht van God? Of besef je je dat ook de redder van de wereld een nieuwe luier nodig had? Het was niet comfortabel, niet romantisch of groots. We lopen weg met beroemdheden, succes en glorie. Maar de realiteit van het kerstverhaal is verrassend tegenovergesteld. Wat zegt het jou?

** Onverwacht kraambezoek*

Het goede nieuws van Kerst werd als eerste verteld aan de **herders** die hun nachtdienst draaiden in het veld. In onze uitbeeldingen zijn het herdertjes met mooi badjassen die op schattige schaapjes passen. Maar 2000 jaar geleden in die tijd waren ze alles behalve 'schattig'. Het was een zwaar en soms gevaarlijk beroep, en daar waren het dan de mensen ook naar. Geleerden zeggen: ze bevonden zich sociaal-economisch in of tegen de onderlaag van de samenleving, . Juist deze mannen kwamen onverwacht op kraambezoek bij Jozef en Maria. Aan hen wilde God het nieuw eerst bekend maken. Dat zegt wat: deze baby is een Redder, niet alleen voor de upperclass, maar voor werkelijk iedereen Dit was echt goed nieuws, dit verandert alles en iedereen!

En dan de **wijzen**. Waarschijnlijk kwamen zij pas veel later, zeker niet tegelijkertijd met de herders. Ze hadden een ster gezien die een nieuwe koning aanduidde. Ze zochten hem in Jeruzalem, maar Herodes, de koning van toen, verwijst ze door naar Bethlehem. Bijzonder en verrassend bezoek. Ze komen niet met lege handen aan want ze komen de pasgeboren koning-baby eer bewijzen. Beide (herders en wijzen) tonen op verschillende manieren hetzelfde: hier is een bijzonder kind geboren.

4. De kern

Een bijzonder kind. Ja, want het meest verrassende, en tegelijkertijd het meest mysterieus, is het idee dat **God hier als mens geboren** wordt. Dat is wat de engelen ook zeggen tegen de herders: dit is niet zomaar een kind, hij is de Redder, de Messias, gezonden door God zelf. Het verrassende is dat God niet vasthoudt aan zijn hemelse positie. Jezus komt niet als een koning of legeraanvoerder. Niet met veel bombarie of machtsvertoon, maar als een kind. Tegen al verwachtingen in. God wordt een heel gewoon mens zoals jij en ik. Wat heb je eigenlijk liever?

Ik denk dat de meesten van ons verrast zijn – of eerder sceptisch/wantrouwend - God te zien groeien in een baarmoeder. Het pas niet in ons denken. De wetenschap leert ons een gesloten wereldbeeld. Dit verhaal daagt dat uit! En dus zijn we verrast om God zelf in de gedaante van Jezus in een voerbak te zien liggen. We zijn verrast dat God Maria zijn moeder noemt. Maar wat als de echte verrassing van Kerst is dat God hier niet iets uitzonderlijks deed? Wat als de echte verrassing van Kerst is dat God steeds weer zelf uitzonderlijk, en onverwacht verrassend uit de hoek komt? Jezus in de voerbak is niet de ‘uitzondering’ in hoe God betrokken is op deze wereld. De voerbak is het symbool van wie God altijd was, is en zal zijn. ‘God had de wereld zo lief .. dat hij niet weg kon blijven.’ Kerst is het verhaal van God die weigert de mens te verlaten. Hij wilt erbij zijn, er voor je zijn en dat laat Jezus ons zien. Dat mag je verbazen en verrassen. Jezus, God met ons en voor ons en onder ons, geboren, dat is pas een verrassend mysterie! En tegelijkertijd de kern die je niet t weglaten.

5. Kerst vieren op een verrassende manier

En zo is Kerst imho ook dit jaar een ‘unexpected Christmas’. Hoe kun je hier verder mee?

* Probeer Kerst eens klein en kwetsbaar te vieren. Omarm het onverwachte/het verrassende/het kleine ipv het grootse. Wij mensen zijn geneigd om een God in superlatieven te omschrijven. ‘Als God God is, dan moet hij ook groot zijn.’ De christelijke traditie kent daar ook woorden voor: almachtig, alwetend, overal aanwezig. Dat kan zo zijn, maar ze maken het moeilijk om de kern van Kerst te pakken: God begint klein en nederig Hij werd een mens, als baby geboren, als wij. Kwetsbaar, nederig en klein. Wat voor Kerst past daarbij volgens jou?

* Jezus wordt een mens.. Hij kwam niet naar beneden als een boek, maar als een baby. Wat zegt dat je over wie God voor ons is, hoe God voor ons is, en hoeveel God van ons houdt? Wat betekent het dat God tot je komt als het meest hulpeloze wezen dat je je kunt voorstellen? Vraag jezelf af: Hoe kun jij, geliefd door God zoals je bent, je hart openstellen voor God? What is the next step? En hoe kan jij iemand anders verrassen met het licht, de vreugde en vrede van God, die deze wereld binnentrad, deze Kerst?